

Competențele

profesionale ale specialiștilor în informare și documentare și Procesul de la Bologna

Investiția în educație și în formarea oamenilor este cea mai rentabilă pentru dezvoltarea unei societăți pe termen lung. De aceea, instituțiile de învățământ și educație, precum și cele de cercetare științifică sunt privite ca instituții strategice pentru destinul național.

Performanțele dezvoltării Republicii Moldova în anii următori vor fi determinate, în primul rând, de competența și pregătirea oamenilor, de felul lor de a munci, de capacitatea structurilor instituționale de a valorifica eficient acest potențial. Educația este factorul strategic al dezvoltării de perspectivă și ea privește modelarea multidimensională și anticipativă a factorului uman. Schimbările din sistemul de educație vor avea efecte în toate componentele societății, fiind pârghia hotărâtoare pentru trecerea la un nou tip de societate. Oamenii sunt chemați să învețe permanent, să învețe să-și amelioreze prin forțe proprii condițiile de viață, să-și proiecteze viitorul cu luciditate și îndrăzneală.

Competența profesională este o caracteristică definitorie inclusiv și pentru specialiștii din sfera informațională. Numai profesioniștii competenți vor fi în stare să creeze produse și să ofere servicii informaționale care vor corespunde necesităților din ce în ce mai diversificate și complexe ale utilizatorilor.

Problema identificării competențelor profesionale ale specialiștilor în informare și documentare se încadrează nemijlocit în schimbările care se produc în învățământul universitar din Republica Moldova.

Să trecem în revistă evoluția cadrului european al „Procesului Bologna”:

Declarația de la Sorbona (25 mai, 1998), au participat 4 țări – Armonizarea Spațiului European al Învățământului Superior; Declarația de la Bologna (19 iunie 1999), au participat 29 de țări, care au aprobat o convenție asupra unor obiective comune pentru crearea Spațiului European al Învățământului Superior (SEIS) până în 2010, care a prevăzut: 1) Adoptarea unui sistem comparabil al diplomelor, pentru a facilita recunoașterea actelor și perioadelor de studii; 2) Adoptarea unui sistem structurat pe cicluri: Licență, Masterat și Doctorat; 3) Implementarea unui sistem comun de cre-

Nelly Țurcan

“Conform unor clasificări, principalele atribuții ce revin specialiștilor în informare și documentare se referă la priceperea de a lucra cu tehnicile noi de organizare a informației (39%), aptitudini comunicaționale și de relații interpersonale (50%), entuziasm și motivație, disponibilitatea de a lucra sub presiunea timpului (11%) [5, P. 15]. Viziunea angajatorilor autohtoni privind competențele profesionale ale absolvenților corespund opiniilor specialiștilor străini. În același timp, cerințele față de competențele profesionale ale bibliotecarilor contemporani cresc. În opinia angajatorilor bibliotecarul este un tehnician, formator, comunicator, organizator, capabil de gestiune, relații interumane, cu imaginație în dezvoltarea de proiecte, capabil să lucreze în echipă, să coordoneze, să evalueze [6, P. 22].”

dite transferabile – Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS - European Credit Transfer System); 4) Promovarea mobilității studenților, profesorilor, cercetătorilor și personalului administrativ; 5) Promovarea cooperării și asigurarea calității învățământului superior; 6) Promovarea dimensiunii europene în învățământul superior. Convenția de la Salamanca (Martie, 2001); Conferința de la Praga (19 mai 2001), la care au participat 32 de țări. La această conferință a fost susținută ideea creării Spațiului European al Învățământului Superior.

mântului Superior (SEIS) și au fost acceptate încă trei obiective: 7) Instruirea pe parcursul întregii vieți, 8) Incluziunea instituțiilor de învățământ superior și al studenților, 9) Promovarea atractivității Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA). Convenția de la Graz (Mai, 2003); Conferința de la Berlin (19 septembrie 2003), la care au participat 33 de țări și Moldova în calitate de observator. Comunicatul de la Berlin a inclus: 10) Studiile de Doctorat și asocierea între Spațiului European al Învățământului Superior și Spațiul European de Cercetare, contribuind astfel la consolidarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Conferința de la Bergen (Norvegia) a miniștrilor Educației din Europa (18-19 mai 2005), la care au participat 45 de țări. La această conferință Moldova a aderat la Procesul de la Bologna. Problemele abordate la Conferința de la Bergen:

Problemele abordate la Conferința de la Bergen:

- Asigurarea calității și recunoașterea în perspectivă globală;
- Autonomia instituțională și guvernarea;
- Studiile de doctorat și sinergia dintre învățământul superior și cercetare;
- Instruirea continuă.

Conferința de la Bergen a stabilit o serie de priorități pentru perioada 2005-2007:

- Implementarea standardelor pentru asigurarea calității propuse de Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA);
- Implementarea cadrului național al calificărilor;
- Acordarea și recunoașterea diplomelor comune;
- Diversificarea traseelor de studii în învățământul superior și proceduri de recunoaștere a studiilor anterioare.

Conferința de la Londra, care s-a desfășurat în perioada 17-18 mai 2007, este o altă etapă în evoluția Procesului de la Bologna.

Un rol deosebit l-a avut Proiectul Tuning, care a fost coordonat de universitățile din Deusto și Groningen și finanțat de Comisia Europeană. Proiectul Tuning a încercat să definească rezultatele învățării la finalul primului și celui de-al doilea ciclu de învățământ superior pentru un număr de discipline academice. O caracteristică deosebit de importantă a Proiectului Tuning constă în trasarea diferențelor dintre competențele generale și specifice fiecărei discipline. Primele includ capacitatea de analiză și sinteză, capacitatea de învățare, de rezolvare de probleme, de a aplica cunoștințele în practică, preocuparea pentru abi-

litățile de management al calității și al informațiilor [1]. Proiectul Tuning este important deoarece reprezintă prima încercare de a stabili care sunt competențele finale ca rezultate ale învățării, la un nivel așa de larg, precum și pentru că arată cât de dificil este acest proces.

Pentru susținerea unor obiective și priorități prevăzute de Procesul de la Bologna au fost aprobate câteva documente, care nemijlocit se referă la identificarea și stabilirea competențelor profesionale ale specialiștilor la diferite cicluri de studii. Printre ele menționăm: documentul „Dublin Descriptors” (Descriptorii Dublin) [2], care stabilește competențele profesionale pentru cele trei nivele de instruire – Licență, Masterat și Doctorat (2003). Acest document prevede pentru fiecare ciclu câte trei nivele de competențe: competențe specifice pentru domeniu (cunoștințe, aplicarea cunoștințelor, gândire); competențe speciale (cunoștințe, aplicarea cunoștințelor); competențe transversale (de comunicare, abilități de învățare).

La conferința de la Bergen a fost adoptată politica unui cadru comun de calificări, compus din trei cicluri – descriptorii generici sau descriptorii de la Dublin, finalitățile educaționale și competențe. Este interesant că miniștrii educației din Europa s-au angajat ca acest cadru să fie elaborat către anul 2010. Conferința ministerială de la Berlin (septembrie 2003) a încurajat statele membre să elaboreze un cadru cuprinzător al calificărilor. Acest fapt a dus la adoptarea „Cadrului calificărilor din Spațiul European al Învățământului Superior” la conferința ministerială de la Bergen (mai 2005).

Un alt document de lucru al Comisiei Europene este „Un posibil cadru european al calificărilor în perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți” (2005). Acest document evidențiază caracteristicile principale ale unui posibil Cadru European al Calificărilor (EQF) [3]. Acesta este conceput ca un meta-cadru care contribuie la creșterea transparenței și sprijinirea încrederii reciproce necesare în procesul de corelare. Astfel va fi posibilă corelarea cadrelor de calificări și sistemelor la nivel național și sectorial, ceea ce va facilita transferul și recunoașterea calificărilor cetățenilor. Astfel, cadrul european al calificărilor are menirea să faciliteze transferul, transparența și recunoașterea calificărilor ca rezultate ale învățării, evaluate și certificate de un organism abilitat la nivel național.

Cadrelor calificărilor operaționale la nivel național, regional sau sectorial pot avea multe forme, motiv pentru care și acest termen este necesar să fie definit și utilizat unitar. OECD utilizează următoarea definiție: „Cadrul calificărilor este un instrument pentru dezvoltarea și clasificarea calificărilor în concordanță cu un set de criterii specifice nivelurilor de învățare dobândite” [3, P. 13]. Conform acestei definiții cadrul calificărilor

poate cuprinde toate rezultatele învățării și traseele de învățare sau se poate limita la un anumit sector educațional, cum ar fi de exemplu educația inițială, educația adulților și formarea profesională sau la un anumit domeniu ocupațional. De asemenea, pentru unele cadre ale calificărilor poate fi acceptată o arhitectură mai complexă și o structură mai închisă decât pentru altele; unele au o bază legală, iar altele sunt rezultatul consensului partenerilor sociali. Toate cadrele calificărilor însă creează premisele pentru îmbunătățirea calității, accesibilității, a legăturilor și recunoașterii calificărilor pe piața muncii, într-o țară și la nivel internațional.

Cadrele calificărilor sunt în curs de realizare în multe țări și sectoare în Europa și la nivel internațional (OECD 2003, 2004). Scopul lor principal este de a clarifica (pentru elevi și studenți, părinți, furnizori de educație, agenți economici și decidenți) rutele principale pentru dobândirea unei anumite calificări, cum se poate progresa într-o rută profesională, în ce măsură este posibil un transfer al rezultatelor învățării și pe ce bază sunt luate deciziile privind recunoașterea calificărilor. Cadrele calificărilor sunt de asemenea utilizate pentru asigurarea calității și, pe cale de consecință a dezvoltării la nivel local, regional, sectorial și național.

Sistemul de calificări este considerat drept un instrument-cheie pentru dezvoltarea Spațiului European al Învățământului Superior. De aceea, semnatarii Procesului de la Bologna au fost cointeresați să finalizeze elaborarea Cadrului național

de calificări până în anul 2007. Ministerul Educației și Tineretului din Republica Moldova și-a propus drept prioritate de elaborare a Cadrului național al calificărilor până la sfârșitul anului 2006, a desemnat universitățile responsabile de elaborarea Cadrului național al calificărilor și a elaborat o schemă-tip a Standardului de formare profesională [4].

În calitate de bază metodologică pentru elaborarea Cadrului național al calificărilor pentru învățământul superior la specialitatea 344 Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică și, deci, pentru definirea calificărilor și determinarea competențelor specialiștilor din sectorul infodocumentar autohton au servit nu doar documentele elaborate de IFLA, UNESCO, EUCLID și Consiliul European pentru Informare și Documentare, dar și mai multe documente europene și naționale (ale țărilor din Europa), care definesc calificările și competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare. În această ordine de idei putem specifica: în Spania „*La información y la documentación en Euskadi: análisis del perfil profesional*” (2005) și „*Competencias del bibliotecario digital*” (2003); în Franța „*Bibliofil: le référentiel de la filière bibliothèque*” (2005); în Portugalia „*A imagen das competências dos profissionais de Informação-Documentação*” (2006); ediția a doua „*Euroreferencial en Información y Documentación*” (2004); „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*” (2005).

Rezultatele procesului de învățare pentru primul și cel de-al doilea ciclu trebuie să fie în mod clar delimitate. De aceea în Cadrul național al calificărilor (CNC) sunt identificate două tipuri de rezultate ale procesului de învățare:

- a) competențele generale cuprind competențe instrumentale, interpersonale și sistemice, care prevăd formarea abilităților transferabile;
- b) competențele specifice fiecărui domeniu de studiu (abilități teoretice, cunoștințe practice și/sau experimentale).

CNC pentru învățământul superior la specialitatea 344 Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică prevede că la ciclul I de Licență studentul trebuie să demonstreze cunoștințe și înțelegerea domeniului de studiu; să poată aplica cunoștințele în practică; să demonstreze capacitatea de rezolvare a problemelor din cadrul domeniului de studiu; să adune și să interpreteze relevantele date din cadrul domeniului de studiu; să comunice despre ideile, problemele și soluțiile propuse atât specialiștilor, cât și nespecialiștilor; să-și dezvolte abilitățile de studiere, necesare pentru continuarea în mod autonom a studiilor la un nivel mai înalt.

Pentru ciclul II de Masterat sunt prevăzute următoarele competențe: bazându-se pe cunoștințele și abilitățile din ciclul I, studenții trebuie să le extindă, fiind capabili să dezvolte sau să aplice ideile originale, în special pentru cercetare; să aplice cunoștințele și abilitățile nu numai în domeniul de formare profesională, dar și într-un alt domeniu înrudit sau într-un context multidisciplinar, legat de domeniul de studiu; să posedă abilități de integrare a cunoștințelor; să comunice explicit și fără ambiguitate concluziile sale atât specialiștilor, cât și nespecialiștilor; să posedă abilitățile necesare pentru continuarea în mod autonom a studiilor la un nivel mai înalt.

Competențele-cheie specifice din Cadrul național al calificărilor pentru învățământul superior la specialitatea 344 Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică pentru ciclul I Licență se încadrează în următoarele grupe:

- Competențe privind cunoașterea și înțelegerea, care presupun cunoașterea și utilizarea adecvată a noțiunilor de bază și specifice domeniului;
- Competențe instrumental-aplicative, care prevăd aplicarea cunoștințelor și trecerea de la teorie la practică;
- Competențe de explicare și interpretare;
- Competențe de comunicare;
- Capacitatea de a învăța.

La acest nivel de studiu nu se pune accentul pe competențele sistemice, acestea fiind prevăzute pentru cel de-al doilea ciclu.

La ciclul II Masterat se pune accentul pe formarea competențelor sistemice: abilitatea de cercetare, abilități analitice și predictive, capacitatea de a învăța, abilități de conducător etc.

Conform unor clasificări, principalele atribuții ce revin specialiștilor în informare și documentare se referă la priceperea de a lucra cu tehnicile noi de organizare a informației (39%), aptitudini comunicaționale și de relații interpersonale (50%), entuziasm și motivație, disponibilitatea de a lucra sub presiunea timpului (11%) [5, P. 15]. Viziunea angajatorilor autohtoni privind competențele profesionale ale absolvenților corespund opiniilor specialiștilor străini. În același timp, cerințele față de competențele profesionale ale bibliotecarilor contemporani cresc. În opinia angajatorilor bibliotecarul este un tehnician, formator, comunicator, organizator, capabil de gesti-

une, relații interumane, cu imaginație în dezvoltarea de proiecte, capabil să lucreze în echipă, să coordoneze, să evalueze [6, P. 22].

Pentru a răspunde solicitărilor angajatorilor, planul de învățământ la specialitatea Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică a fost racordat cerințelor Procesului de la Bologna și a fost elaborat în concordanță cu experiența universităților de prestigiu în domeniu din Europa, Canada și SUA, Euroreferențialul competențelor profesioniștilor în informare și documentare, Curriculum-ul european pentru domeniul Biblioteconomiei și Științei Informării. În același timp, pentru specialiștii formatori, parteneriatul intern și extern este foarte important. Deci, așteptăm sugestii, propuneri, idei privind eficientizarea formării profesionale. Numai atunci când vom identifica cerințele și vom răspunde solicitărilor angajatorilor, specialitatea va fi viabilă pe piața muncii, iar specialiștii noștri vor avea deschiderea spre ea.

Referințe bibliografice:

Bergan, Sjur. Structuri de calificări în învățământul superior european: Seminarul danez privind Procesul de la Bologna, Copenhaga, 27-28 martie, 2003. – www.see-educoop.net/education_in/pdf/bologna-seminar-kopenhagen-mar03-oth-rmn-t02.pdf

Shared 'Dublin' descriptors for the Bachelor's, Master's and Doctoral awards. – http://www.hochschulkurs.de/qm1_2005_schneider_dublin.pdf

Un posibil cadru european al calificărilor în perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți: Document de lucru al Comisiei Europene. – Bruxelles, 2005 – <http://www.edu.ro/index.php/articles/3342>
<http://www.almamater.md/>

Kulikovski, Lidia. Competența – noțiune definitorie în dezvoltarea profesională // Bibliopolis. – 2005. – Nr. 3. – P. 8-16.

Buluță, Gheorghe. Provocări actuale în profesia de bibliotecar // Curier. – 2006. – Nr. 1. – P. 21-22.6. Online Library User Manifesto. Accesat martie 2007 la: <http://www.tech-source.ala.org/blog/2005/11/the-online-library-user-manifesto.html>

